

A beauteous evening calm and free

DE WARME WINKEL

Rouwen om de natuur

Johan Thielemans

Gezien op 08 februari 2025
Nona, Mechelen

De titel van de productie 'A beauteous evening calm and free' is de eerste regel van een sonnet dat de Engelse romantische dichter William Wordsworth in 1807 publiceerde. Wetende dat net De Warme Winkel deze versregel citeert, doet vermoeden dat het ironisch gebruikt is. (Of misschien niet, want De Warme Winkel en al zeker Vincent Rietveld zetten graag het publiek op het verkeerde been.)

12 FEBRUARI 2025

De voorstelling snijdt een belangrijk onderwerp aan: de zesde extinctie van de dieren. Rietveld vond in het gedicht 'Ode to Immortality' van de Engelse romanticus William Wordsworth een vers dat de stelling van de voorstelling voortreffelijk samenvat: "The things which I have seen I now can see no more". Over de dingen die verloren zijn gegaan, hebben Princess Bangura (Théo d'or 2024) en Vincent Rietveld een rouwritueel gemaakt.

Een vierkante vloer, met aan de linkerkant een klein spreekgestoelte. Eerst meldt Princess Bangura, in wit gewaad, dat de namen van de verdwenen dieren zullen voorgelezen worden. Vincent Rietveld, ook in wit gewaad, kondigt een rouwritueel aan, gebaseerd op het gedicht van William Wordsworth. Die schreef al in 1807 dat de natuur bedreigd was. Zo mooi als ze ooit was, zal ze nooit meer worden, klonk het toen. Dat is nu alleen maar erger geworden. Vincent Rietveld leidt een rouwceremonie in. Die zal verlopen volgens de vijf fases van het rouwproces, zoals Esther Kübler die heeft geformuleerd: ontkenning, protest en boosheid, onderhandelen, verdriet en depressie en tenslotte aanvaarding.

Het voorlezen van de lijst met uitgestorven dieren zou ons moeten doen huiveren.

Vincent Rietveld leest vervolgens een lijst met vijftig namen voor: allemaal uitgestorven zoogdieren. Je hoort namen die je nog nooit eerder hoorde en er

zijn zoveel aardrijkskundige verwijzingen dat dit duidelijk om een wereldomvattend probleem gaat. Als de lijst is afgewerkt, kondigt hij een nieuwe lijst aan. Nu zijn de amfibieën en insecten aan de beurt. Rietveld gaat elke emotie uit de weg. Die wordt wel geïntroduceerd door de 'Lachrimae' (de tranen) van de Engelse componist John Dowland. Componist Rik Elstgeest zal stapje voor stapje de muziek elektronisch bewerken tot ze uiteindelijk een dissonante pijnkreet wordt.

Het voorlezen van de lijst dieren zou ons moeten doen huiveren. Maar het droge voorlezen in een theatercontext heeft tot gevolg dat er enige ironie binnensluis, zodat je als toeschouwer begint te gniffelen en te lachen. Dat puur theatraal genot wordt daarbij verhoogd als er nog meerdere lijsten volgen. De treurmuziek kan de lachlust niet bedwingen. Ik heb bij sommige Nederlandse collega's gelezen dat de voorstelling aangrijpend is. Alles is bloedserieus. Het Vlaamse publiek reageert scherper op de ironische onderstroom van deze 'beauteous evening'. Of lacht het misschien wat ongemakkelijk de tragedie weg?

Als we aan de fase van de woede komen, wordt het voorlezen van Rietveld onderbroken door Princess Bangura. Zij neemt de microfoon en begint zwaar te ademen. Dit gaat over in een diepe stem die uit haar lichaam opwelt en tenslotte uitmondt in een soort trance vol pijnlijke kreten. Rietveld zelf wil een vogel eren door een dans uit te voeren. Eerst gebeurt dat zonder geluid, maar dan herhaalt hij de dans begeleid door harde elektronische muziek. De kurkdroge, ondramatische lezing wordt verlaten en we zien de voorstelling tot theater verworden. Het verhaal van het donker pimperlblauwtje krijgt een speciale behandeling. Rietveld vertelt hoe het blauwe vlindertje uit Nederland verdwenen is: het verloor zijn voeding omdat er overijverig in zijn habitat werd gemaaid. Tijdens het verhaal krijgt het publiek een glaasje pseudo-jenever om te toosten op het droevige afscheid.

Het laatste tafereel van de voorstelling is bevreemdend. De twee spelers smeren zich in met witte klei. Ze bedekken hun hoofd met een geboetseerd masker. Op de klankband horen we voor de tweede keer het gefluit en het gekrijs van drie uitgestorven vogels. Op de metamorfose van de spelers eindigt de voorstelling. Het is een mooi poëtisch beeld, zonder duidelijke betekenis. Staat het voor de teloorgang aan schoonheid of is het een laatste kreet om hulp? Even raadselachtig is het ritueel waarbij Princess Bangura tijdens het voorlezen van de namen voorzichtig stenen op het podium legt. Mij deed het denken aan de stenen die joden op het graf van afgestorvenen leggen. Maar zelfs los van die interpretatie raakt het ritueel, met name door de zorgzaamheid waarmee het wordt uitgevoerd.

Ook De Warme Winkel is in zijn voortbestaan bedreigd.

Rietveld en Bangura beloofden een 'prachtige wandeling', maar die is natuurlijk niet prachtig geweest. We werden gewaarschuwd dat de landschappen leeg en zonder leven dreigen te worden. Ook al is de voorstelling luchtig en zelfs op zekere punten geestig, toch dwingen de makers tot nadenken. De voorstelling zorgt voor een grotere bewustwording rond een existentieel probleem van onze bedreigde wereld.

De Warme Winkel blijft één van de origineelste toneelgezelschappen in het Noorden. Nochtans werden zijn subsidies fel gereduceerd. Het gezelschap

diende in te krimpen en er vielen ontslagen. Grootse plannen moeten worden opgeborgen. Ook De Warme Winkel is nu in zijn voortbestaan bedreigd. Overleven is een belangrijke, dagelijkse strijd geworden. Gelukkig draagt Vlaanderen een steentje bij tot overlevingskansen door het gezelschap uit te nodigen. Het is een strijd voor kwaliteit. Voorlopig zijn de Wordsworth's woorden "The things which I have seen I now can see no more" nog niet helemaal waar. Na regen komt zonneschijn, of dat hopen we dan toch. Dat de dorre vlakte ooit weer een bloeiend landschap wordt.

Op het voortbestaan van De Warme Winkel (en ander getroffen collega's als Wunderbaum en BOG) heffen we graag het glas voor een toast vol hoop.